

НЕМОГУЋИ СРБИН .

У Великоме рату сва наша избегла деца пре но што су наставила са даљим школовањем у Француској, претходно су морала ићи у припремни једногодишњи разред. Тако је било и са Браниславом-Браном Ил. Гојковићем (1896-1979), нашим међуратним професором III Мушке гимназије у Београду. Док је ишао у једну од таквих припремних школа *Сан-Жозеф* у Марсељу (1916/17), да би се прехранио, јер оно што је од нашег посланства примао, ипак није било довољно, запослио се као кондуктер на марсељским трамвајима. Плата му је зависила од продатих карата. Марсељци су тада били као и ми данас: волели су да се што је могуће више шверцују, или што мање плате карту. Имали су обичај да уђу у трамвај на станици испред окретнице и плаћали карту која је била најјефтинија за једну станицу: само неколико суа (тзв. чаршијско рачунање вредности новца: 20 суа је 1 франак). Уместо да сиђу на окретници, такви путници остајали би у трамвају и настављали би пут све до свог одредишта не доплаћујући ништа! Требало је и њих разумети, јер био је велики рат и још већа неимаштина код већине људи.

Млади Гојковић је веома брзо схватио шта они заправо раде осетивши то веома добро и на свом ђачком новчанику, па је због тога када би ушли у окретницу, или станицу раније, тражио од њих да сви путници изађу напоље и сачекају трамвај на почетној станици. Марсељци су скоро све време били кивни на Брану и избегавали би онај трамвај у коме би он био. Огорчени су говорили да се људи чувају „тог, тог немогућег, бездушног Србина“!..

Пошто је Брана Гојковић добро познавао ондашње техничко цртање, добије посао цртача у приватној архитектонској фирми једног инжењера у Марсељу. Занимљив је био следећи догађај: на узвишици изнад железничког чвора налазила се лепа, мала вила која је столетним крошњама била добро заштићена од буке и гари. Кућа, иако је била нова, зидови су јој често по одређеној линији, пуцали од сталних потреса проласка честих парњача. Домаћин је свашта предузимао али без икаквог успеха. На крају се обрати за помоћ фирми у којој је био Брана. На увиђај оде скоро цело техничко особље, рачунајући ту и младог Гојковића. Инжењер се досети и одлучи да је једини лек да целу вилу буквално претестерише уздуж, од крова до цокле, великим дворучним тестерама за дрвосече. Тај танак зидни простор, куда је прошла тестера, требало је потом поунити плутом и све то замаскирати тапетом у собама, а са спољне стране мрежицом и цементом.

Међутим, нису имали људи који би били кадри то да ураде, пошто су сви здрави у том тренутку се већином налазили по разним бојиштима. На крају инжењер се сетио и добије за ту сврху један део царског козачког одреда који је био повучен са фронта, јер су они већином били увелико чланови КП, или су се њима приклањали. Те козаке је, као царску гарду, последњи руски цар Николај II послао ради помоћи Французима, али како су почели да ту трују и француске војнике и подофицире, власти су морале да их повуку са бојишта. Пошто су били у једној од касарни у Марсељу, где нису ништа радили, а инжењер имао очигледно неку војну

везу, козаке је добио на два дана да му помогну добивши тако дневнице и обед. Посао је био завршен и зидови виле више нису уопште пуцали...

Завршивши припремну школу и одуставши, по свршетку прве године, од студија медицине у Марсељу, Брана Гојковић се пребацује у Париз, са препоруком проф. Е. Декрока, и уписује се на Сорбону да настави студије биологије. Једном приликом када су вежбе биле завршене, Брана сретне испред старог здања Сорбоне једног од својих француских пријатеља, Жан-Анри Вожена, будућега правника. У разговору Вожен га упита да ли би хтео да вечерас слушају предавање »мје Квижика«. Гојковић га зачуђено погледа и упита о ком то професору прича? Вожен је био потпуно убеђен да његов српски саговорник веома добро зна господина *Квижика*, јер је и он, *Квижик*, по пореклу Србин, поданик Краљевине Србије и то доста познат у целом старом свету! Брана је потпуно безуспешно покушавао да се сети свих наших српских професора, присећајући се и исто тако и њихових надимака, ако су их имали, те упита пријатеља да ли је добро запамтио предавачево презиме. Зачуђени Вожен му одговори да су још крај главног улаза на Сорбону и да одмах уђу у хол јер је плакат стављен на пано. То и ураде. Испостави се да је млади Француз био у праву, али, у питању је заправо било једно од почетних предавања, одржаних у главном амфитеатру »*Ришеље*«, уистину нашег необично уваженог и стварно цењеног академика Јована Цвијића (1865-1927). Једино што је особа која је тај плакат лепо исписала великим тзв. ронд-пером за краснопис, научничково презиме није написала са неопходном француском транскрипцијом, већ онако како ми то презиме пишемо обичном латиницом, када је то потребно.

Ово се десило током Париске конференције мира, одржане 1918/19 године. Цвијића је тада позвао водећи француски и светски географ Пол Видал де ла Блаш (Paul Vidal de la Blache, 1845-1918), тако да је он одржао читаву серију научних предавања о Балканском полуострву, што је било неопходно свету, између осталог и подели Аустро-Угарске Монархије, стварању Краљевства СХС/Југославије и Републике Чехо-Словачке.

Када се млади Брана Гојковић оженио 1921. у Паризу, колегиницом са студија Маријом-Марушком А. Мијушковић (1898-1978), становали су у самачком хотелу у улици Брока бр. 1. Када би ишли до Сорбоне, или се враћали кући, пролазили би кроз Луксембуршки парк где је станица метроа у Латинској четврти. У поменутом парку, доста често се могла видети, скоро потпуно повучена, скромно али лепо одевена и даље држећа стара наша несрећна краљица Наталија Обреновић (1859-1941), тако да су је Марушка и Брана, једном приликом када су се враћали са наставе, познали, пришли јој и представили се. Стара краљица ипак није могла да издржи да не прича са њима и два пута их је позвала – први пут на чај, а други пут на кафу – да би могла чути из прве руке, шта се стварно збива у бившој Отаџбини и какав је положај студената у Србији. Очигледно је сматрала да је увек боље имати што више меродавних извора, а не само два уобичајена: преписка са својом бившом дворском дамом Ружом Орешковић, која јој је остала верна до краја и наравно из разне штампе.

**Бранислав-Брана Ил. Гојковић [*6. I 1896. (по ст. кал.), Пожаревац –
†12. VIII 1979, Београд] и
Марија-Марушка А. Мијушковић [*9. X 1898. (по ст. кал.), Ваљево –
†10. II 1978, Београд]
на венчању, 12. VIII 1921, у руској цркви Светог Кнеза Александра Невског
у Паризу.**

На Сорбони су, Марушка и Брана, скоро сваке седмице, сретали у ходнику, између осталих професора и Марију Склодовску-Кири (1867-1934), која је са супругом Пјером (1859-1906), после мукотрпног труда, успела да изолује радијум из руде пех-бленде. Њен кабинет је био наспрам кабинета њихових професора и академика Гастона Бонијеа и Жилијена Костантена. Сазнавши једном приликом одакле су њих двоје, било јој је драго што су из Србије, јер је та мала, словенска али слободна земља која је успела да начне пропаст те велике – како се то тада говорило – незајажљиве тамнице народа тј. Аустро-Угарске Монархије и Немачке Царевине, јер њена родна Пољска до Великог рата као независна држава није ни постојала.

Зашто је познати француски ботаничар Гастон Боније (Gaston Eugène Marie Bonnier, 1853-1922) веома поштовао Брану? Пред крај свог живота Бонијеу дође у руке само једна фотографија попречног пресека стабла вишегодишње биљке шимшира (*Vixus sempervirens* L.) на којој се јасно видео крст. Гастон напише краћи текст о природном феномену и да га у штампу. Који дан касније рукопис и фотографију видео је његов асистент Брана. Одмах се сетио да и тај феномен заправо није ништа друго но одбрана биљке од механички нанете ране на стаблу. Он је још као дете имао прилике да види вртларске украсне штапове са сличном шаром. Одмах је саопштио Гастону о чему се највероватније ради. Честита старина, Боније, схвативши грешку (*Quandoque bonus dormitat Homerus!*, *Hor. Ars poet.* – „Покадшто и добри Хомер задрема!“), рече младом Брани да објави деманти и да ће постати познат. Међутим, тако нешто Брана није урадио. Похитао је у штампарију и затражио само да се Бонијеов потпис замени његовим, да би спасао старог професора од непотребних непријатности. Овим гестом Боније не само што је свог младог асистента ценио као колегу који обећава, већ првенствено као човека.

Коста Ђ. Кнежевић

(*Политика*, 7. VII 2018, субота, бр. 37.589, год. CXV, стр. 21, »100 година од Великог рата«; текст је скраћен).

КОМЕНТАРИ БЛИЖЊИХ

Dejan V. (7. VII 2018)

...Драго ми је што је изашао овај текст, и још драже што сам све ово што сада читам имао прилику уживо да чујем...

Vedran V. (8. VII 2018)

...Lep članak o meni dvoje dragih ljudi – posebno o nemogućem Srbinu!..

Аса К. (8. VII 2018)

Vaš lepa priča.

Dule J. (8. VII 2018)

...Браво! Па где бре, све ово нађеш и на необично леп и оригиналан начин испричаш и то много занимљивије и садржајније но што би то умели да ураде многи садашњи "писатељи"!

Mila M. (8. VII 2018)

...Pročitala sam Tvoje članke još onda kad sam Ti se javila... Zadužila sam komšinicu da mi čuva subotnja izdanja "Politike", kako bih čitala sve što publikuju od Tvojih priča. Pominjala sam Te mojoj razrednoj iz gimnazije, pozdravila Te je puno, a verujem da Te i ona sada prati (žena predaje istoriju u XIII gimn)... Svakako javljaj mi se, pa i pošalji članke, da ne moram da Te jurim po "Politici". Zarazan si brate. Prosto navučeš čitaoca da Te prati... Ovaj tekst je o Tvom dedi, jel' tako?..

Šime O. (9. VII 2018)

Свиђа ми се прича, само што је донекле више лична... Мада и не мора да се тако гледа јер је и омладина учествовала у рату...

Voja J. (9. VII 2018)

Диван гест човека који је знао шта је морал и тога се начела држао по сваку цену. Хвала за поучну причу...

Goca K. (9. VII 2018)

Велики поздрав драги и поштовани Коста! Хвала на још једном дивном тексту. Читам и уживам. Волела бих да и ја умем тако лепо и занимљиво да пишем...

Ivanka M. (9. VII 2018)

Divno, toliko mi je milo da ste uspeli da objavite ovaj Vaš članak o Brani i Maruški, koji je veoma zanimljiv!!! Tu ste pomenuli i taj izuzetan Branin gest prema profesoru, zbog kojeg ga je on zavoleo kao pravog prijatelja!!! Drago mi je da sam sada videla i njihovu fotografiju u vreme studija na Sorboni. Stvarno su bili divan par i lepi, a uz to i izuzetno pametni oboje!!!...

Aca M. (14. VII 2018)

...Заиста лепа и дирљива прича која се, чини ми се, надовезује на неки начин на једну од оних Твојих претходних прича («**И само дотле...**»), и допуњује је...

Ranko K. (15. VII 2018)

Прочитао сам причу, заиста са задовољством, иако се убих и сам од писања!..

Miloš M. R. (16. VII 2018)

...Хвала Вам за текст!.. Драго ми је што се још увек неуморно бавите тако важним и занимљивим, а тако запостављеним темама!..

Ivan L. (24. VII 2018)

...Tvoji tekstovi samo vraćaju veru u postojanje pismenih, obrazovanih i zanimljivih ljudi! Moj problem je manjak vremena... A ono što mi napišeš uvek pročitam sa neobično velikim uživanjem!..

КОМЕНТАРИ ЧИТАЛАЦА ПОЛИТИКЕ ONLINE

Slepi putnik (7. VII 2018)

E, zato su domišljati šverceri svih fela da bi se osvetili Brani izmislili novi način švercovanja u Javnom saobraćaju – Kešanje!!!

